16. 2. 2005

ID: 31088

Doložka právní moci

Doložka právní moci, byť sama není právní skutečností, která zakládá, mění či ruší právní vztahy, je úředním osvědčením o právní skutečnosti – nabytí právní moci. Jako takové jí svědčí presumpce správnosti a účastník soudního řízení není povinen si správnost tohoto úředního osvědčení ověřovat. Bylo-li podáno dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu v zákonem stanovené lhůtě počítané ode dne, který byl (nesprávně) vyznačen v doložce právní moci, je nutno na toto dovolání pohlížet jako na včasné, i když – počítáno od data skutečné právní moci – bylo toto dovolání podáno až po uplynutí dovolací lhůty.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1057/2003, ze dne 26.8.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce L. M., zastoupeného advokátkou, proti žalované P. M., zastoupené advokátkou, o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 14 C 32/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 21. ledna 2003, č. j. 40 Co 245/2002-92, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Olomouci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 25. června 2002, č. j. 14 C 32/2001-75, zamítl žalobu „na vypořádání společného jmění manželů žalobce L. M., nar. 10. 6. 1955, a žalované P. M., nar. 16. 7. 1955, zaniklého dne 9. 2. 1998,“ a rozhodl o nákladech řízení. Vyšel z obsahu spisu téhož soudu sp. zn. 22 C 105/97 týkajícího se rozvodového řízení účastníků a dospěl k závěru, že právní moc rozsudku ze dne 14. ledna 1998, č. j. 22 C 105/97-15, jímž bylo manželství účastníků rozvedeno, nenastala 25. 2. 1998, jak je nesprávně uvedeno na doložce, jíž je tento rozsudek opatřen, ale už 9. 2. 1998. Účastníci se totiž po vyhlášení rozsudku vzdali práva odvolání proti němu, což též potvrdili svými podpisy na protokolu o jednání, a tak rozsudek nabyl – v souladu s § 159 odst. 1 OSŘ, podle nějž je pravomocný rozsudek, který byl řádně doručen a nelze jej napadnout odvoláním – právní moci doručením jeho písemného vyhotovení do vlastních rukou nynějšího žalobce, tj. 9. 2. 1998. Dnem právní moci rozsudku o rozvodu manželství účastníků zaniklo i jejich společné jmění a současně začala běžet tříletá lhůta podle § 150 odst. 4 občanského zákoníku, v níž bylo možno buď vypořádat toto zaniklé společné jmění dohodou nebo podat návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu. Žaloba na vypořádání však byla podána až 21. 2. 2001, tedy po uplynutí uvedené lhůty, a tak platí domněnka vypořádání uvedená ve zmíněném ustanovení. Proto byla žaloba jako opožděná zamítnuta.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci jako soud odvolací rozsudkem ze dne 21. ledna 2003, č. j. 40 Co 245/2002-92, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve znění, že se zamítá žaloba „na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů žalobce L. M., narozeného 10. 6. 1955 a žalované P. M., narozené 16. 7. 1955, zaniklého dne 9. 2. 1998“, rozhodl o nákladech odvolacího řízení a vyslovil, že „proti tomuto rozsudku je dovolání přípustné“. Ztotožnil se plně se závěry soudu prvního stupně ohledně data právní moci rozsudku o rozvodu manželství účastníků a i když vzhledem k tomu, že tato právní moc nastala (a tedy bezpodílové spoluvlastnictví účastníků zaniklo) před 1. 8. 1998, kdy nabyla účinnosti novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 91/1998 Sb., věc posoudil – na rozdíl od soudu prvního stupně – podle občanského zákoníku ve znění

před touto novelou, souhlasil i s jeho závěry právními. Nesprávná aplikace § 150 odst. 4 občanského zákoníku v současném znění totiž nemění nic na tom, že právní posouzení věci je ve svém výsledku správné, když prakticky totožná právní úprava byla obsažena v § 149 odst. 4 ve znění před 1. 8. 1998 (dále jen „ObčZ“). Podle § 148 odst. 1 ObčZ zánikem manželství zanikne i bezpodílové spoluvlastnictví manželů (dále jen „BSM“). BSM nezaniká dnem, který je vyznačen na doložce právní moci rozsudku o rozvodu manželství, nýbrž skutečným dnem právní moci. Proto nesprávné vyznačení data právní moci v doložce nemá vliv na počátek běhu hmotněprávní tříleté lhůty uvedené v § 149 odst. 4 ObčZ. V daném případě BSM účastníků zaniklo 9. 2. 1998 a pokud žaloba byla podána až 21. 2. 2001, stalo se tak po uplynutí lhůty uvedené v § 149 odst. 4 ObčZ, k tomuto dni již BSM neexistovalo, neboť nastoupila nevyvratitelná domněnka stanovená v tomto ustanovení, a není proto možné domáhat se žalobou vypořádání již neexistujícího BSM. Připuštění dovolání v této věci odvolací soud odůvodnil tím, že „právní otázka, zda nesprávně uvedený den v doložce právní moci, vyznačené na originále písemného vyhotovení rozhodnutí, je určující pro počátek běhu hmotněprávních lhůt, nebyla dosud vyřešena v rozhodování dovolacího soudu“.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozoval z toho, že právní otázka, kterou tento rozsudek řeší, nebyla dosud vyřešena v rozhodování dovolacího soudu, a tak jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. V něm pak namítl, že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Podle jeho názoru je rozhodující, že v písemném vyhotovení rozvodového rozsudku byli účastníci poučeni o možnosti podat proti němu odvolání a že také v souladu s tímto poučením byla jak na originále rozsudku ve spisu, tak na stejnopisech, jež byly doručeny účastníkům, vyznačena právní moc dnem 25. února 1998. Žalobce je přesvědčen, že za této situace manželství zaniklo až právní mocí rozsudku o rozvodu tak, jak byla na rozsudcích vyznačena, tedy 25. 2. 1998, a až od tohoto dne začala běžet tříletá lhůta pro vypořádání BSM. Proto žaloba podaná 21. 2. 2001 je žalobou včasnou. Žalobce navrhl, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že není možné, aby administrativní chyba při vyznačení doložky právní moci měnila počátek běhu zákonné hmotněprávní lhůty a důsledky § 159 odst. 1 občanského soudního řádu. Bez ohledu na formální vyznačení právní moci na doložce nabyl rozsudek o rozvodu manželství účastníků právní moci 9. 2. 1998, a tak ke dni podání žaloby již nastala zákonem předvídaná domněnka vypořádání. Za této situace byla žaloba správně zamítnuta. Žalovaná navrhla odmítnutí dovolání jako zjevně bezdůvodného, případně jeho zamítnutí z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Podle § 236 odst. 1 občanského soudního řádu ve znění novely provedené zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „OSŘ“), jímž se Nejvyšší soudu ČR v souladu s částí dvanáctou, hlavou I, bodem 17. zmíněného zákona při projednání dovolání žalobce řídil, lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proto se dovolací soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas řádně zastoupeným účastníkem řízení a že splňuje náležitosti uvedené v § 241 a § 241a odst. 1 OSŘ, zabýval především otázkou jeho přípustnosti. V této souvislosti je třeba poznamenat, že s ohledem na den, kdy byl vydán rozsudek soudu prvního stupně, odvolací soud projednal odvolání žalobce a rozhodl o něm správně podle OSŘ v současném znění (část dvanáctá, hlava I, bod 15. zákona č. 30/2000 Sb.). Pak ovšem nemá žádnou relevanci výrok, jímž připustil proti svému rozsudku dovolání, neboť takovéto rozhodnutí bylo možno vydat podle § 239 odst. 1 občanského soudního řádu v tehdejším znění jen do 31. 12. 2000, zatímco od účinnosti zmíněné novely už procesní předpisy odvolacímu soudu takovéto rozhodnutí neumožňují.

Přípustnost dovolání proti meritorním rozhodnutím je upravena v § 237 OSŘ. Napadeným rozsudkem odvolacího soudu byl potvrzen prvý rozsudek, který v této věci soud prvního stupně vydal, a tak dovolání nemůže být přípustné podle odst. 1 písm. a) ani b) uvedeného ustanovení. Zbývá tedy přípustnost podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, podle něhož je dovolání přípustné proti rozsudku

odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 OSŘ má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Žalobci i odvolacímu soudu lze přisvědčit, že základní právní otázka, kterou bylo nutno řešit, tedy zda může mít nesprávné vyznačení data právní moci rozhodnutí soudu v doložce, jíž je toto rozhodnutí opatřeno, vliv na počátek běhu hmotněprávních lhůt, jež se od právní moci rozhodnutí odvíjejí, je otázkou v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešenou, a tak je dovolání žalobce skutečně přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ.

Nejvyšší soud ČR tedy přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 OSŘ. Jelikož žalobce netvrdí, že řízení trpí vadami uvedenými v § 242 odst. 3 větě druhé OSŘ, a ani z obsahu spisu nic takového nevyplývá, zabýval se dovolací soud toliko výslovně uplatněným dovolacím důvodem, t. j. tvrzeným nesprávným právním posouzením věci, a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Samotná doložka právní moci, jak připouštějí i publikovaná rozhodnutí, jež budou zmíněna níže, není právní skutečností, která by měla vliv na právní vztahy účastníků řízení. Takovýto vliv má pouze právní moc rozhodnutí jako taková, která nastane – nezávisle na vůli soudu či účastníků řízení – v okamžiku, kdy jsou splněny zákonné podmínky, tedy (pro případ rozvodového rozsudku účastníků ve smyslu § 159 odst. 1 OSŘ ve znění účinném v únoru 1998) kdy je rozsudek řádně doručen a kdy jej již nelze napadnout odvoláním. Soudy obou stupňů zcela správně uzavřely, že pokud se účastníci vzdali práva odvolání proti rozsudku, jímž bylo jejich manželství rozvedeno, nebylo již možno odvolání podat, a tak rozsudek nabyl právní moci dnem, kdy byl v souladu s procesními předpisy doručen tomu z účastníků, který jej obdržel později, t. j. nynějšímu žalobci. Na tomto závěru nic nemění ani nesprávné poučení, jehož se účastníkům v rozsudku dostalo, tedy že proti němu lze podat odvolání, neboť i kdyby některý z účastníků odvolání podal, musel by je odvolací soud jako podané někým, kdo k němu není oprávněn, odmítnout a takovéto rozhodnutí odvolacího soudu by se právní moci rozsudku soudu prvního stupně nikterak nedotklo. K zániku manželství účastníků (a tedy i k zániku jejich BSM ve smyslu § 148 odst. 1 ObčZ) proto došlo v okamžiku skutečné právní moci rozsudku, v daném případě dne 9. února 1998, a právě tento den, nikoli (jak tvrdí žalobce v dovolání) den, který byl vyznačen v doložce právní moci, je rozhodující pro počátek běhu tříleté lhůty pro vypořádání BSM či pro podání návrhu u soudu. Jestliže v této lhůtě nebylo BSM vypořádáno dohodou ani nebyl podán návrh, nastaly jejím marným uplynutím důsledky předpokládané v § 149 odst. 4 ObčZ, tedy nastoupila nevyvratitelná domněnka vypořádání BSM způsobem, který z uvedeného ustanovení vyplývá. Úvaha odvolacího soudu, že po uplynutí lhůty podle § 149 odst. 4 ObčZ se nelze domáhat „vypořádání již neexistujícího BSM“, není zcela přesná, neboť pomíjí, že BSM přestalo existovat již v okamžiku zániku manželství účastníků a nadále už trvalo pouze v podobě BSM zaniklého a nevypořádaného. Spíše by bylo namístě konstatovat, že po uplynutí zmíněné lhůty se již nelze domáhat „vypořádání vypořádaného“ (byť jen na základě zákonné domněnky) BSM. V každém případě však je správný závěr soudů obou stupňů, že žaloba byla podána po uplynutí tříleté lhůty uvedené v § 149 odst. 4 ObčZ. Jelikož ovšem není sporu o tom, že se tak stalo jenom v důsledku mylného vyznačení data právní moci na rozsudku o rozvodu manželství účastníků, zabýval se dovolací soud i otázkou, zda může mít tato skutečnost vliv na posuzování včasnosti žaloby.

Otázkou vlivu nesprávnosti doložky právní moci na posuzování včasnosti dovolání se zabývaly jak Ústavní soud ČR ve svém nálezu z 2. 4. 1998, sp. zn. III. ÚS 456/97, uveřejněném pod č. 43 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, ročník 1998, svazek 10, tak dovolací soud v usnesení z 19. 6. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1291/99, publikovaném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck, svazku 6, pod č. C 557. Oba tyto soudy vyšly z toho,

že doložka právní moci, byť sama není právní skutečností, která zakládá, mění či ruší právní vztahy, je úředním osvědčením o právní skutečnosti – nabytí právní moci. Jako takové jí svědčí presumpce správnosti a účastník soudního řízení není povinen si správnost tohoto úředního osvědčení ověřovat. Proto pokud bylo podáno dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu v zákonem stanovené lhůtě počítané ode dne, který byl (nesprávně) vyznačen v doložce právní moci, je nutno na toto dovolání pohlížet jako na včasné, i když – počítáno od data skutečné právní moci – bylo toto dovolání podáno až po uplynutí dovolací lhůty. Tento závěr, opírající se o úvahu, že neprojednáním takto podaného dovolání by došlo k porušení práva dovolatele vyplývajícího z článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, však podle přesvědčení dovolacího soudu nelze použít v případě, kdy je na okamžik právní moci rozhodnutí soudu vázán počátek běhu hmotněprávní lhůty, jejíž marné uplynutí má za následek vznik, změnu či zánik právního vztahu. Zatímco s marným uplynutím lhůty k podání dovolání spojuje občanský soudní řád jen procesní důsledky, tedy „ztrátu“ této lhůty, takže její „navrácení“ odůvodněné ústavněprávními principy nemá samo o sobě (tedy bez následného zrušovacího rozhodnutí dovolacího soudu) žádný vliv na právní vztahy účastníků řízení vytvořené již dříve pravomocným rozhodnutím, je vznik, změna či zánik právního vztahu okamžitým, přímým a neodvratitelným zákonným důsledkem marného uplynutí shora uvedené hmotněprávní lhůty. „Navrácení“ takovéto lhůty, ať už z jakéhokoli důvodu, by bez dalšího znamenalo zásah do nově vzniklých právních vztahů a tedy porušení principu právní jistoty, který vyplývá z postavení České republiky jako právního státu (článek 1 Ústavy ČR).

Z toho, co bylo shora uvedeno, plyne, že odvolací soud rozhodl správně, když zamítavý rozsudek soudu prvního stupně s poukazem na opožděné podání žaloby potvrdil. Proto bylo dovolání žalobce podle § 243b odst. 2 věty před středníkem OSŘ zamítnuto.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Nepoctivý záměr (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda
- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva
- Odstoupení od smlouvy (exkluzivně pro předplatitele)
- Péče o zdraví (exkluzivně pro předplatitele)
- Pohledávka (exkluzivně pro předplatitele)